

EUROPA EENMAAL ANDERMAAL BESCHOUWINGEN OVER VEILIGHEID

G. van Benthem van den Bergh, Duco Hellema en Herman de Lange (red.)

Jan Mets, Amsterdam, 1985.

De komst van de Pershing II en de kruisraketten naar Europa heeft de vredesbeweging een krachtige impuls bezorgd. Het denken over een alternatief "veiligheidsbeleid" is daarmee tevens centraal komen te staan. Immers, de aanmerkelijke versnelling van de bewapeningswedloop tussen Oost en West heeft bij de Europese regeringen ook de vraag doen opkomen in welke mate West-Europa zich moet onderschikken aan een strategie die door Washington via de NATO wordt opgelegd aan de bondgenoten van de Verenigde Staten.

Aansluitend hierbij stelt zich de vraag naar de mogelijkheid van een onafhankelijke Europese veiligheids-politiek én naar de kansen om van Europa een buffer te maken tussen de Verenigde Staten én de Sovjet-Unie. De kwestie van de Europese identiteit is daarmee ineens weer actueel, want om Europa los te koppelen van Amerika is ook een stevige Europese structuur noodzakelijk. Hierover filosoferen betekent tevens pertinente vragen stellen over de deling tussen Oost en West en de hele na-oorlogse politieke geschiedenis.

Over dit thema zijn in het verleden heel wat boeken geschreven. Al naargelang van de politieke conjunctuur verschoof het thema van het naïef pro-Europeanisme naar het Atlantisme of van détente naar confrontatie tussen Oost en West. Bij elke discussie over de Koude

Oorlog keerde evenwel de deling tussen de "twee Europa's" via de demarcatielijn in Duitsland terug als oorzaak én verklaring voor de opsplitsing tussen Oost en West. Europa is daarmee nog altijd de regio waar beide grote mogendheden elkaar vijandig tegenover elkaar geplaatst zien. Ook vandaag nog.

Een Europees veiligheidsbeleid? Heeft dat bestaansrecht gezien de tweedeling in Europa en de invloed van de Verenigde Staten op West-Europa? Deze vragen stellen is ze beantwoorden aan de hand van argumenten uit de recente politieke geschiedenis. Dat proberen de auteurs van het onlangs verschenen boek *Europa eenmaal andermaal* althans. Het verminderen van de spanning tussen Oost en West zou een moment kunnen zijn om de eigen Europese veiligheidspolitiek vorm en inhoud te geven. Maar dan blijft het feit bestaan dat Washington nog altijd de vinger op de knop van het Westers atoomarsenaal houdt en dat de Sovjet-Unie in Centraal- en Oost-Europa een enorm militair potentieel achter de hand houdt. Een Europees veiligheidsbeleid zou dan op zijn minst moeten inhouden dat alle Europese landen naar elkaar toe-groeien én een eigen Europese identiteit ontwikkelen.

In dit boek wordt in een aantal bijdragen nogal doorgezeurd op dit thema van de Europese identiteit,

zonder dat de auteurs zelf enige duidelijkheid hierover kunnen verschaffen. Want wat heeft een land als Albanië nu te maken met de culturele identiteit van Nederland of Frankrijk? Het feit blijft dat Europa ontzettend versnipperd is en dat de Europese oostgrens vervaagt in de toendra's van Siberië. Is Rusland dan nog een Europees land? Sommige auteurs twijfelen daar zelfs aan en zouden liefst de Sovjet-Unie buiten Europa willen sluiten. Dit is een nogal kras voorbeeld van cultureel Euro-centrisme, waarvan we in het recente verleden andere en minder frisse voorbeelden gekend hebben.

Een Europees veiligheidsbeleid? Is dat mogelijk gezien de internationale context waarbij twee supermogendheden het debat beheersen? Het kán, maar dan moet men zich wél bewust zijn van het feit dat "veiligheidsbeleid" iets anders kan zijn dan een "vredebeleid". Veiligheidsbeleid kan óók gebaseerd zijn op een politiek van eigen militaire sterkte. Dus van een Europa dat zelfstandig gaat meedoen aan de wapeningswedloop. Veelal denkt men dan aan een plan om naar het recept van de gaullisten Europa te voorzien van een zelfstandig kernwapenarsenaal gericht naar alle windstreken.

Een veiligheidsbeleid zou ook kunnen inhouden dat Europa zich "finlandiseert": een neutralisering van het oude continent. Ook hier zijn de problemen niet in één handomdraai op te lossen. Moet dan alleen West-Europa neutraal worden, of moet men juist de twee blokken in Europa doen springen? Dat zou inhouden dat de Sovjet-Unie haar militair potentieel uit de landen van het Warschau Pakt terugtrekt.

Tevens kan men filosoferen over het nut om de NATO alvast op te blazen. De tendenzen daartoe tekenen zich de laatste jaren steeds sterker af. Dat vinden Duco Hellema en Bob de Ruiter in hun bijdrage over de geschiedenis van het "Europees alternatief", waarbij zij kritisch

nagaan hoe allerhande plannen om West-Europa tot een zelfstandige militaire macht om te bouwen nooit van de grond zijn gekomen. Beide auteurs merken overigens op dat in het verleden alleen bepaalde conservatieven een sterk en zelfstandig militair Europa wilden en dat tegenwoordig ook in linkse kringen deze idee veld wint. Niettemin weten we dat de Italiaanse communisten trouw aan de NATO hebben beloofd. Ook vandaag nog. Hellema en de Ruiter tekenen hierbij aan dat het opblazen van de NATO niet noodzakelijk moet leiden tot détente. De NATO is in het verleden vooral gebouwd rond de economische en militaire macht van de Verenigde Staten. Bezit West-Europa vandaag dan voldoende macht om zich ook militair te profileren én is dat ook wel wenselijk?

De Groningse polemoloog Herman de Lange filosofeert lang en breed over de "mythe van Jalta" en hij kritiseert de inmiddels gangbare mening als zou in Jalta in februari 1945 de frontlijn van de Koude Oorlog door Stalin zijn afgedwongen van Roosevelt. De Lange gelooft dit niet, want "Jalta" is een mythe die vooral door rechtse Amerikaanse groepen is geschapen om de Koude Oorlog ook politiek te vertalen in eigen land. Immers, door de "mythe van Jalta" te scheppen, konden zij de politiek van president Roosevelt frontaal aanvallen en hun verloren invloed herwinnen. Truman werkte hieraan mee door de Koude Oorlog op te voeren en geloofwaardigheid toe te kennen aan de these van de "politiek van zwakte" die de administratie van Roosevelt zou hebben gevoerd.

De Lange geeft van Jalta een heel andere lezing. In Jalta kon Stalin Churchill en Roosevelt tegelijk ontmoeten en de verzekering krijgen dat de gezamenlijke oorlogsdoelinden inderdaad tot de laatste kogel zouden worden nagestreefd. Voor Stalin was Jalta wél van groot belang. Hij mocht nu officieel meepraten over het toe-

komstige lot van Europa, iets wat de Grote Twee (Groot-Brittannië en de Verenigde Staten) hem in die fase van de strijd nog moeilijk konden ontzeggen. Doch Stalin kreeg zeker niet een hele reeks landen "cadeau". De grens tussen Oost en West zou pas enkele jaren later tot stand komen en dan nog, merkwaardig genoeg, volgens de lijn die het Rode Leger in 1945 had bereikt tijdens de oorlog tegen het Duitse fascisme.

Wat is nu de concrete betekenis van Jalta geweest voor de staatsordening die in de latere socialistische landen het licht zou zien? De Lange wijst hier op de situatie in die landen zelf. Reeds vóór de Tweede Wereldoorlog kenden deze landen reactionaire en zelfs fascistoïde regimes. Die mochten zeker ná de oorlog niet terugkeren. De sociale structuren werden daarbij nog gedomineerd door grootgrondbezitters. Die landen waren tevens vijanden van de Sovjet-Unie. Dat Stalin hierin verandering wilde aanbrengen was normaal. De Westerse mogendheden konden moeilijk deze plannen tegenwerken en iedere poging om "oppositiepartijen" te steunen kon altijd uitgelegd worden als objectieve steun aan de reactie. Het waren dus de concrete sociale én politieke verhoudingen die, samen met de vorderingen van het Rode Leger, de uiteindelijke gren-

zen tussen Oost en West vastlegden. Jalta heeft daar concreet weinig aan bijgedragen.

Het zou ons te ver voeren om alle achttien opstellen die deze bundel rijk is hier uitvoerig te bespreken. De meeste artikelen zijn overigens gelegenheids geschriften met een sterk polemiserende of beschouwende toonzetting. De inzichten variëren van puur liberaal-conservatief tot pacifistisch. Het zijn dan ook meer discussiestukken dan diepgravende studies. Opvallend is ook dat de meeste auteurs zich afvragen in welke mate "Europa" meer samenhang kan vinden om iets te ondernemen in het kader van de veiligheidspolitiek. Dat afvragen overstijgt in vele gevallen niet de grenzen van de algemene beschouwing over Europa's toekomst binnen het Westers bondgenootschap. Meer mag men trouwens niet verwachten van een gezelschap dat bestaat uit overwegend deftige burgerheren die hun huiswerk hebben gemaakt. Voor hen hoeft de discussie nog niet de fundamenteën van de Amerikaanse veiligheidspolitiek af te wijzen. Amerika als garant van de Europese veiligheid, omdat het de makkelijkste én goedkoopste oplossing is? Ook dat is Hollandse koopmansgeest.

André Mommen

KAROL WOJTYLA PAUS EN POLITICUS

Adalbert Krims

Onze Tijd / In de Knipscheer, Brussel, Haarlem, 1985

Adalbert Krims, katholiek Oostenrijker, voormalig godsdienstleraar en vandaag medewerker aan het persagentschap Inter Press Service en het Weense Institut für Entwicklungsfragen, schreef dit boek vanuit zijn progressief christelijke bezorgdheid over de ontwikkelingen in de kerk onder paus Johannes Paulus II. De bijzonder heldere stijl en, vooral, de logische opbouw van dit werk maken het tot een noodzakelijke lectuur voor ieder die de kern van het fenomeen Wojtyla buiten alle sensatie en anticlerikalisme om willen begrijpen.

Krims gaat namelijk uit van de ideologisch-politieke plaats van de Poolse kerk in de geschiedenis en de specifieke rol die Karol Wojtyla daarin wil spelen. Vanuit deze historische context én de eigen ethiek van de theoloog en ethicus Wojtyla volgt eigenlijk uiterst consequent zijn binnenkerkelijke en internationale politieke houding. In het waardensysteem van de fenomenoloog Max Scheler, over wie Wojtyla zijn doctoraatsscriptie schreef, staan de religieuze waarden bovenaan en is de kerk de hoedster van deze hoogste waarden voor de hele mensheid. Daaruit volgt dan de conclusie dat het atheïsme in wezen onmenselijk is en dat het de taak van de kerk en haar bedienaren moet zijn, overal dit atheïsme radicaal te bestrijden,

ook al gaat dit gepaard met bondgenootschappen met op andere terreinen weinig "christelijke" dictatoren en heersers, van Pinochet en Marcos tot Mobutu. Elk politiek-ethisch vraagstuk wordt daarom systematisch herleid tot "de zonde die in het hart van de mensen schuilt" eerder dan bijvoorbeeld in de sociaal-economische structuren. Zo is het probleem van de vrede er op de eerste plaats een van de "vrijheid" en (zie Scheler) de hoogste vrijheid is natuurlijk de godsdienstvrijheid. Hetzelfde geldt voor de sociale uitbuiting, de kwestie van de mensenrechten enz. Deze studie maakt de woorden en daden van deze paus binnen de katholieke kerk en op het wereldforum pijnlijk voorspelbaar en ontnemt meteen alle illusies omtrent de "luisterbereidheid" en veranderingswil van Karol Wojtyla. Want we hebben hier te doen met een intelligente, zorgvuldig uitgewerkte en samenhangende filosofie die geen duimbreed van de ingeslagen weg kan afwijken, omdat alleen op deze weg de volledige waarheid te vinden is.

Aanbevolen voor wie op een gedispasseerde manier aan het debat over de politieke betekenis van dit pontificaat wil meedoen.

Ludo Abicht

WEDSTRIJD ZONDER WINNAARS

Otto Ullrich

Uitgeverij De Uitbuyl, Wageningen

In 1984 verscheen er onder de titel 'Wedstrijd zonder Winnaars' een vertaling van het boek 'Weltnivo, in der Sackgasse des Industriesystems' van Otto Ullrich. Dit in 1979 in het Duits verschenen werk is er één in een reeks van publikaties waarin het industriële systeem, zowel kapitalistisch als socialistisch, bekritiseerd wordt als een zichzelf voorbij gestreefd systeem. Er is geen vooruitgang meer van te verwachten en het is, in de gedachtengang van Ullrich, hoog tijd alternatieven te ontwikkelen die de mensen laten functioneren als niet van zichzelf vervreemde wezens. Andere schrijvers in deze richting zijn Gorz, Illich en Bahro.

In 'Wedstrijd zonder Winnaars' opent de schrijver een aanval op het vooruitgangsgeloof dat ook in marxistische en communistische kringen veelal beoefend wordt: "Het centrale punt van mijn kritiek is dat ook in het marxisme en in het overheersende linkse bewustzijn tot vandaag de dag de door het kapitalisme ontwikkelde grootindustrie als maatstaf van de hogere ontwikkeling genomen wordt." (p. 21) Deze zogenaamde eurocentristische burgerlijk kapitalistische ideologie in de marxistische theorie probeert Ullrich te doorbreken door zijn kritiek te richten op de problematische ontwikkeling van de produktiekrachten. De industrialisatie leidt volgens hem tot een produktieorganisatie met de volgende kenmerken: "...zij is groot, er zijn veel mensen en zaken op één plaats geconcentreerd, de arbeidsdeling is zeer ver doorgevoerd; een sterke specialisatie is het gevolg van het inzetten van wetenschap; zij is hiërarchisch opgebouwd, de informatie en de bevoegdheden zijn in de top gecentraliseerd, het resultaat is een opdeling in uitvoerende en leidinggevende activiteiten; de machts-

relaties zijn verzakelijk; het aandeel van de apparatuur is zeer groot; organisatie en administratie vormen een groot deel van de produktie-organisatie omdat zij coördineren, de boekhouding verrichten en voor de planning zorgen. En op langere termijn is de produktie-organisatie gericht op duurzaamheid, op continuïteit." (p. 32)

Hoewel Ullrich dat niet uitwerkt, stelt hij dat deze produktie-organisatie, een groot centraal bestuurbaar produktie-apparaat, de gehele maatschappij doordrenkt, tot het bewaren van kinderen in scholen, het verzorgen van oude mensen in bejaardenhuizen en het wonen in woonkazernes aan toe. Het groot-schalig bedrijf (de fabriek) wordt het grondpatroon van de gehele geïndustrialiseerde samenleving. Een machtsvrij beheer van zaken, zoals het socialisme vaak afgeschilderd wordt, verwijst Ullrich naar het rijk der illusies. De kapitalistische produktieverhoudingen zijn als het ware binnengedrongen in de zogenaamde neutrale produktiekrachten die daarmee hun onverdacht positieve betekenis kwijtraken. In hoofdstuk 5 illustreert Ullrich dat aan de hand van kerntechnologie, chemische industrie en de geïndustrialiseerde landbouw. Een ander punt van kritiek van Ullrich is het gehanteerde produktiviteitsbegrip. Deze blijft binnen de grenzen van de nauwe bedrijfseconomische horizon, waardoor buiten beschouwing blijft dat het kapitalisme en de industrialisatie op ongekende schaal produktiekrachten vernietigd hebben. Ook wordt niet meegerekend dat veel kosten verschoven worden als een resultaat van de machtsverdeling in de maatschappij.

Tegenover de kapitalistische groeilogica wil Ullrich een eco-logica

stellen (de aarde als evenwichts-systeem), dat uitgaat van op te stellen totaalbalansen. Met deze balansen kan dan worden vastgesteld wanneer bepaalde ontwikkelingen contra-productief gaan werken, ofwel hun sociaal-kritische grenzen bereikt hebben.

Vanuit deze begrippen, totaalbalansen, contra-productiviteit en optimale grootte geeft Ullrich zijn alternatief aan: "... een overzichtelijke gemeenschap, waarin de mensen zelf bepalen wat er gebeurt en waarin de arbeidsdeling van levenssferen is verminderd." (p. 133)

Het is jammer dat Ullrich zijn alternatief niet wat verder uitgewerkt heeft. Zijn beschrijving van het geïndustrialiseerde kapitalisme of het kapitalistische industriële systeem is op vele punten overtuigend. Zijn alternatief blijft echter steken in filosofische abstracties, waar hij allerlei concrete mechanismen niet bij betreft. Dat mag van hem wel geëist worden omdat hij zelf Marx deze filosofische abstractie verwijt als deze zijn gedachten over het socialisme uitsprekt. Ullrich heeft het bijvoorbeeld over een ecologische optimale bevolkingsdichtheid van zestig mensen per km². In de Bondsrepubliek wonen echter zo'n tweehonderd mensen op elke km². Moeten er dan maar honderdveertig mensen per km² emigreren? Waar naar toe dan en hoe komen ze daar? Niet met de auto waarschijnlijk, want daar is Ullrich nogal een tegenstander van. In zijn totaalbalansberekening is de auto een te langzaam vervoermiddel. Een 2 CV rijdt maar zo'n 14 km in het uur. Ullrich rekent namelijk de tijd die nodig is voor de productie van de auto en de tijd die nodig is om de aanschafprijs te verdienen als reistijd, evenals de tijd die maatschappelijk nodig is om de auto te kunnen laten rijden. Afgezien van de wel hele strikte toepassing van de arbeidswaardeleer, een uur is een uur, ongeacht de invulling, gaat Ullrich volledig voorbij aan het plezier dat

mensen kunnen hebben aan het rijden in een auto. Zoals meer zaken buiten beschouwing blijven die Ullrich's tamelijk eendimensionale wereldvisie zouden kunnen verstoren. Een visie waarin de mens als handelend wezen nauwelijks voorkomt. Het lijkt alsof de ontwikkelingen zich buiten de mensen om voltrekken, alsof er geen grote verschillen bestaan tussen mensen. Het industriële systeem zuigt iedereen mee in de draaikolk van de vooruitgang. Een voorbeeld hiervan is de disciplineringsfunctie die Ullrich toedicht aan de spinmachine van Arkwright. Deze machine was echter al tientallen jaren oud en in al die jaren waren de arbeiders er in geslaagd het apparaat buiten de deur te houden. Deze arbeidersstrijd laat Ullrich buiten beschouwing, zoals hij ook voorbijgaat aan de fractionering van de arbeidersbeweging en de tegenstellingen die zich op staatsniveau manifesteren omdat dan de geschiedenis waarschijnlijk niet meer zo'n eenduidige richting volgt als Ullrich wil aantonen. Dit heeft ook consequenties voor het post-industriële systeem. Volgens Ullrich moet dit tot stand gebracht worden door buiten het industriële systeem te treden in een communale samenlevingsvorm en deze steeds verder uit te breiden. Hiermee zet Ullrich echter helaas de klok zo'n 150 jaar terug, toen Marx al aangaf dat socialisten als Saint-Simon, Fourier en Owen utopie bedreven omdat ze niet aangaven welke krachten de verwezenlijking van de ideaalsystemen moesten realiseren. Ullrich heeft hetzelfde idealisme en negeert daarmee de ontwikkelingen die uit de tegenstellingen binnen het kapitalisme kunnen voortkomen.

Deze kritiek neemt niet weg dat Ullrichs boek enkele zinvolle vragen opwerpt bij het vooruitgangsgeloof, hoe abstract zijn analyse ook is. Hij maakt duidelijk dat het socialistische heil niet moet komen van een blindelinge industrialisatie vanwege het onderdrukkende karakter

daarvan.

Aan de Nederlandse vertaling is een nawoord toegevoegd waarin de vertaler de betekenis van Ullrichs studie voor het Nederlandse industriedebat in de oude en nieuwe sociale beweging wil aangeven. Omdat ik het niet zo zinvol vind een boek dat op zo'n abstract en filosofisch niveau geschreven is als dat

van Ullrich te vertalen naar een concrete industriepolitiek wil ik verder niet ingaan op dat nawoord. De vertaler is er overigens wel in geslaagd een zeer leesbaar verhaal te maken, hetgeen geen eenvoudige opgave is geweest. Het Duits marxistisch jargon kent nu eenmaal nauwelijks een Nederlandse evenknie.

Joop de Kort

OPERATIE STAATSVEILIGHEID DE STAATSVEILIGHEID EN DE WNP

René Haquin

EPO, Antwerpen, 1984.

GEHEIME OORLOG IN EUROPA PROEFTERREIN IERLAND

Roger Faligot

EPO, Antwerpen, 1984.

De uitgeverij Epo heeft zich in enkele jaren tijd een stevige reputatie weten op te bouwen in het publiceren van een reeks onthullende dossiers over minder "officiële" maar daarom niet minder belangwekkende aspecten van de staatsactiviteit en van de belangenproliferatie van de heersende klasse. Met haar dossiers over de CVP-staat en over het geld van de CVP, over illegale wapenhandel en de 200 rijkste families wist zij de politieke discussie te verrijken met elementen die door een al te structurele benadering van 'het politieke' in linkse publikaties al eens al te sterk in de verdoemhoek werden gedruimd als onplausibele "samenzweringstheorieën". Nochtans, zij blijken wel degelijk te bestaan en hun uitwerking niet te missen, de complotten, moorden, overvallen en infiltraties die leden van het repressieapparaat, de haute finance en extreem-rechtse militantenordes onder-

ling coördineren.

Inderdaad betreft het hier telkens publikaties waarin aan *personele bindingen* tussen politici, kapitaalbezitters, militairen en rechtse activisten een centrale rol wordt toebedeeld in het verklaren van ontwikkelingen in ons maatschappelijk bestel naar een sterke staat en dito autoritair regime. Niet alleen blijkt het rechtse ideeëngoed levendiger dan ooit, maar bovendien blijkt de activiteit van rechts in de praktijk wegen te bewandelen die iedere democraat de hui-
ver op het lijf moeten jagen.

Die personele bindingen vormen ook de kern van de dossiers die Epo op de markt bracht over de bindingen tussen extreem rechts en de staat. Allereerst in het gelijknamige boek van Walter de Bock, vervolgens in René Haquins "Operatie Staatsveiligheid" en in de vertaling van Roger Faligots ophefmakende "Geheime Oorlog in Europa".

Het eerste boek geeft een intrigerend én onthutsend verslag van het speurwerk van een Le Soir-journalist in de netwerken die sinds enkele jaren bestaan tussen de extreem rechtse organisatie Westland New Post en haar — ondertussen vermoorde — leider Paul Latinus en leden van de Staatsveiligheid. Niet alleen blijken extreem-rechtse elementen op een enorme goodwill te kunnen rekenen binnen het nationale en internationale repressieapparaat in hun uitbouw van een staat binnen de staat, tegelijk wordt aangetoond dat zogenaamd traditionele rechtse milieus — zoals de CEPIC met figuren als Van den Boeynants en de Bonvoisin of de PRL en Nols — betrokken zijn bij de infiltratie door extreem-rechtse militairen — waaronder ex-Front de La Jeunesses — van zenuwcentra van het repressieapparaat. De cruciale vraag na het lezen van Haquins rapport is wie hier nog wie controleert en in hoeverre het z'n heeft rechts van extreem-rechts te onderscheiden.

Haquins boek is, niettegenstaande het — uiteraard — meer vragen stelt dan het oplossen kan een prachtige getuigenis van onafhankelijk en moedig journalistiek opzoekingswerk. Tegelijk toont het aan dat complotten en moordaanslagen ten dienste van een 'Nieuwe Orde' niet slechts uit de fantasie van John Le Carrés voortspruiten, maar wel degelijk een dagdagelijkse activiteit vormen van zekere "burgers boven alle verdenking". Het evoceert dezelfde problematiek die Lejeunes film L'orchestre noir tot onderwerp heeft en verstevigt de these over een werkelijk bestaand én functionerend Europees Nieuw Rechts binnen én buiten het staatsapparaat en met medeweten van meer milieus dan een blinde democraat voor mogelijk zou houden.

Faligots boek verdedigt met een

enorme kwantiteit feitenmateriaal over de methodes die Britse troepen allerhande hanteren bij hun bestrijding van de IRA in feite een parallelle these. De militaire experimenten die in Ierland worden gedaan, hebben een internationale relevantie, aangezien zij expliciet methodes op punt stellen om sociale revoltes waar ook ter wereld te smoren, en vaak in heel veel bloed te smoren. Ook uit Faligots boek blijkt dat bindingen tussen extreem-rechtse milieus en militaire en paramilitaire groepen zoals de SAS, de Grenzpolizei of de Intelligence Service, of zij nu in Baskenland, Israël, Duitsland of Ierland opereren, en gericht zijn tegen de IRA of de vredesbeweging, meer dan een fabeltje zijn, en dat de onvoorstelbare uitbouw van inlichtingendiensten, spionagenetten en commando's bovendien wel degelijk door een strategisch concept worden geschraagd, zoals Faligot illustreert aan de hand van het dagboek van brigade-generaal Kitson. Intimidatie, folterpraktijken, moordaanslagen; het gebeurt niet alleen in 3e wereld-dictaturen, maar ook in het hartje van de Westeuropese democratieën, en wel precies onder het waakzaam oog van diegenen die zich de verdediging van de zgn. vrije wereld tot doel hebben gesteld.

De samenzweringstheses mag dan al niet bij machte zijn verrechtstingstendenzen structureel te duiden, maar na lectuur van beide boeken zou het evenzeer van een enorme naïviteit getuigen het bestaan van internationale netwerken van fascistische en paramilitaire aard te loochenen, evenals het feit dat zij operationeel zijn én activiteiten ontwikkelen. Het moet gezegd dat ik na lectuur van beide aanbevolen boeken de these dat ook de CCC uit dergelijke context ontsproten is, heel wat plausibeler ben gaan vinden.

Koen Raes